

2009 Birleşmiş Milletler Gazze Raporuna İlişkin Değerlendirme¹

An Evaluation on the 2009 United Nations Gaza Report

Maide Nur ŞENOL ^a

Oya DAĞLAR MACAR ^b

Öz

İsrail ve Filistin arasında 2008-2009 yıllarında yaşanan çatışmalar, 2008 yılında İsrail'in Dökme Kurşun Operasyonu ile başlayarak 2009 yılının Ocak ayındaki ateşkese kadar devam etmiştir. Gazze Şeridi üzerindeki güç çatışması her geçen gün şiddetlenerek uluslararası toplum tarafından da tepki almıştır. Bu çalışmada yalnızca İsrail-Filistin sınırları içerisinde kalmayıp uluslararası bir sorun haline gelen çatışmalar konu alınmaktadır. İsrail ve Filistin arasındaki çatışmalarını konu alan birçok çalışma yapılmıştır fakat bu çalışma diğer çalışmalardan farklı olarak, 2008-2009 yıllarında İsrail ve Filistin arasındaki çatışmaların Birleşmiş Milletler tarafından araştırılması ve hukuki sonuçlandırmasını yayınlanan rapor ve gerçekleşen duruşmalar üzerinden değerlendirmektedir. Bu değerlendirme yapılırken uluslararası tepkilerin nasıl olduğu, çatışmalar sonucunda nasıl bir hukuki değerlendirme

¹ Bu makale yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

^aYüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, maidenursenol@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-2898-5222>

^b Prof. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, oyadr@ticaret.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8163-8721>

Bu makaleye atf için / To cite this article: Şenol, M. N. & Macar, O. D. (2025). 2009 Birleşmiş Milletler Gazze Raporuna İlişkin Değerlendirme. Toplum ve Kimlik Dergisi, 2(2), 60-89. Doi: 10.5281/zenodo.16497425

yapıldığı ve bunlar doğrultusunda Birleşmiş Milletlerin nasıl sonuçlandırma yaptığını tespit etmek amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Birleşmiş Milletler, güç mücadelesi, abluka, medya, hukuk.

Abstract

The conflict between Israel and Palestine in 2008-2009 began with Israel's Operation Cast Lead in 2008 and continued until the ceasefire in January 2009. The conflict of power over the Gaza Strip has intensified day by day and has received a reaction from the international community. This study focuses on the conflicts that have not only remained within the borders of Israel and Palestine but have become an international problem. There have been many studies on the conflicts between Israel and Palestine, but unlike other studies, this study evaluates the investigation and legal conclusion of the conflicts between Israel and Palestine between 2008 and 2009 through the published report by the United Nations and the hearings that took place. The aim of this evaluation is to determine how international reactions were made, what kind of legal evaluation was carried out as a result of the conflicts and how the United Nations made a conclusion in line with these.

Keywords: United Nations, power struggle, blockade, media, law.

1. Giriş

İsrail-Filistin meselesi, hem bölgesel hem de küresel açıdan 20. yüzyılın önemli sorunlarından biridir. İsrail ve Filistin arasında uzun yıllardır devam eden egemenlik iddiası, bölgedeki güvenlik açısından da sorun teşkil etmektedir. Her iki millet de kendi güvenliğini sağlamak amacıyla günümüze kadar çok fazla savaş ve insan kaybı yaşamıştır. Güvenlik, uluslararası hukuk, devlet ve insan hakları gibi kavramlar, iki ülke arasında yaşanan çatışmalar ve çatışmaların sonuçlarından dolayı bölge için önem arz etmektedir.

Hamas'ın 2017'de Gazze seçimlerini kazanmasıyla beraber İsrail'in Gazze Ablukası başlamıştır. Gazze Ablukası, İsrail-Filistin çatışmalarının sebeplerinden biri olmakla beraber dünyanın en uzun ablukaları arasında yer edinmiştir. Gazze'nin İsrail – Filistin çatışma sebeplerinden birisi olmasının sebebi tarafların Gazze Şeridi üzerinden güç mücadelesi

vermesidir. İsrail ve Filistin arasındaki güç mücadelesi Ortadoğu'daki diğer mücadelelerden daha farklıdır. Buradaki güç mücadelesi, bölgedeki yer altı kaynakları ve zenginliklerin elde edilmesinden çok bölge hâkimiyetinin elde edilmesi ve gösterilmesiyle ilişkilidir. Bu güç mücadelelerinden biri de İsrail'in Dökme Kurşun Operasyonu'dur. 27 Aralık 2008 tarihinde İsrail'in, Gazze'ye hava saldırıları ile operasyonu başlamıştır. Operasyon ile Hamas'ın yönetim kadrosu, askerî ve sağlık tesislerini yok etmek hedeflenmiştir. Bunlarla birlikte yerleşim bölgeleri de hedeflerin içerisinde olmuştur (Babahanoğlu, 2024). Bu güç mücadelesini sonuca ulaştırmak ve barışı sağlamak amacıyla İslam İşbirliği Teşkilatı, Birleşmiş Milletler (BM) Filistin Halkının Vazgeçilmez Haklarının Kullanılması Komitesi (United Nations (UN) Committee on the Exercise of the Inalienable Rights of the Palestinian People) gibi çeşitli uluslararası güçler oluşturulmuştur. Birleşmiş Milletler Gazze İhtilafına İlişkin Araştırma Misyonu da (United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict) bu amaçla oluşturulan organizasyonlardan biridir. Bu çalışmada “Birleşmiş Milletler tarafından kurulan Gazze İhtilafına İlişkin Araştırma Misyonunun 2008-2009 yıllarında İsrail ve Filistin arasında yaşanan Gazze çatışması sonrasındaki faaliyetleri ve olaya etkisi nasıl olmuştur?” sorusuna cevap aranmaktadır. Bu soru doğrultusunda abluka ve çatışmalarda yaralanan ve hayatını kaybeden sivillere, hasarlanan sivil binalara ve unsurlara karşı Birleşmiş Milletler' in tepkisini, maddi ve manevi zararları karşılamak amacıyla sürecin hukuki boyutlarını incelemesini ve incelemeler doğrultusunda nasıl sonuçlandırma yapıldığının değerlendirmesini yapabilmek hedeflenmektedir.

Bu çalışma, 2008-2009 Gazze Çatışması'nı Birleşmiş Milletler Komisyonu'nun bulguları çerçevesinde ele almakta ve literatüre uluslararası hukuk, insan hakları ve çatışma çözümü alanlarında özgün katkılar sunmaktadır. İsrail ve Filistin çatışmaları üzerine çok sayıda araştırma bulunmasına karşın, bu makale BM raporunu merkezine alarak sürece dair hukuki, etik ve kurumsal değerlendirmeleri derinlemesine analiz etmektedir. Ayrıca komisyonun temel ilkeler olarak belirttiği orantılılık, ayırım ve sivillerin korunması gibi normların çatışma koşullarında ne ölçüde ihlal edildiğini ortaya koyarak, uluslararası insancıl hukuk alanında önemli bir tartışma zemini sunmaktadır.

Makalenin diğer önemli katkısı ise, BM Komisyonu'nun başkanı Richard Goldstone'un yıllar sonra kamuoyuna açıkladığı görüş değişikliğini değerlendirerek, uluslararası soruşturma mekanizmalarının tarafsızlığı, bilgiye erişim ve siyasi etkiler karşısındaki kırılganlıklarına yönelik eleştirel bir bakış sunmasıdır. Uluslararası kurumların meşruiyeti ve güvenilirliği bağlamında da değerlendirme yapılarak literatüre katkı sağlanmaya çalışılmaktadır. Medyanın

rolü, insani yardımın engellenmesi, psikolojik travmalar ve sivil toplum kuruluşlarının çabaları gibi konulara da yer veren çalışma, disiplinler arası bir perspektifle hazırlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi ve bu yönteme bağlı doküman analizi üzerinden hem içerdiği kaynak çeşitliliği hem de metodolojik tutarlılığı ile akademik literatüre uluslararası hukuk, çatışma çözümü, insan hakları ve medya çalışmaları alanlarında katkı sunulmaya çalışılmıştır. Toplanan veriler doğrultusunda İsrail-Filistin arasında 2008-2009 yıllarında yaşanan çatışma, BM Komisyonu raporu kapsamında ele alınıp dört bölümde incelenmiştir. İlk bölümde İsrail-Filistin çatışmasının tarihsel süreci, ikinci bölümde Dökme Kurşun Operasyonu süreci, üçüncü bölümde Birleşmiş Milletlerin tutumları ve son bölümde ise İsrail'in olaya ve rapora karşı savunmaları irdelenmektedir.

2. Kavramsal Çerçeve

Devlet, uluslararası hukuk ve güvenlik kavramları, özellikle Ortadoğu gibi çatışmaların yoğun yaşandığı bölgelerde uluslararası sistemde belirleyici öneme sahiptir. Bu kavramların nasıl tanımlandığı ve uygulandığı, devletlerin dış politikalarını ve çatışmalara yaklaşımlarını doğrudan etkiler. Bu nedenle üç kavramın tarihsel ve teorik temellerini bilmek, çatışmaların nedenleri ve çözümlerinin analizi için önemlidir.

Uluslararası ilişkileri birey düzeyinde yorumlayan düşünürler savaşların kaynağını insan doğasındaki kusurlarda görürken, devlet düzeyinde analiz yapanlar devletin yapısında görür (Baylis, 2008). Realist teori, devletleri çıkarlarını maksimize etmeye çalışan rasyonel aktörler olarak tanımlar. Bu anlayışa göre çıkarlar güçle bağlantılıdır; dolayısıyla devletler güvenliklerini sağlayarak çıkarlarını gerçekleştirmek için güçlerini artırmaya yönelirler.

Neorealist düşünür Kenneth Waltz, uluslararası sistemin anarşik yapısı nedeniyle devletlerin sürekli tehdit altında olduğunu ve bu nedenle hayatta kalmaya odaklandığını savunur (Burchill, 2012). Morgenthau, Hobbes ve Carr gibi düşünürler de uluslararası sistemde kalıcı bir barışın mümkün olmadığını, ancak dengenin korunabileceğini belirtirler. Bu bağlamda güvenlik, hem devletin içyapısıyla hem de sistemdeki konumuyla ilişkilidir. Güvenlik kavramı zamanla sadece askerî tehditlerle sınırlı olmaktan çıkmış; ekonomik, kültürel ve sosyal boyutları da kapsayacak şekilde genişlemiştir (Baylis, 2008). Bu dönüşüm, hukuk anlayışını da etkilemiş; hukuk artık sabit kurallar bütünü değil, sosyal bağlamda değişen ve güvenliği şekillendiren bir araç olarak görülmeye başlanmıştır. Cardozo'ya göre hukuk, sürekli bir sına ve yeniden yorumlama sürecidir (Shaffer, 2018).

Birleşmiş Milletler'in kurulması ve Uluslararası Ceza Mahkemesi gibi yapılar, uluslararası hukukun gelişiminde ve insan haklarının korunmasında önemli rol oynamıştır. Ancak bazı devletlerin güvenlik politikaları bu evrensel yapılarla çelişebilmektedir. Bu noktada İsrail'in güvenlik politikası örnek olarak ele alınabilir. İsrail Ulusal Güvenlik Bakanlığı'nın 2023 tarihli vizyon belgesine göre, güvenlik yalnızca İsrail vatandaşlarının can ve mal güvenliğini sağlamaya odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, güvenliğini yalnızca ulusal sınırlar içinde tanımladığı ve diğer toplumları dışladığı için, evrensel güvenlik anlayışıyla örtüşmemektedir (İsrail Ulusal Güvenlik Bakanlığı, 2023). İsrail'in bu dar güvenlik politikası, 2008–2009 Gazze saldırılarında belirgin biçimde görülmüştür. Bu dönemde İsrail'in askeri operasyonları, uluslararası hukuka aykırı bir şekilde sivilleri hedef almış; BM başta olmak üzere çok sayıda kurum tarafından kınanmıştır. Bu durum, güvenlik anlayışı ile insan hakları hukuku arasındaki çelişkiyi açık biçimde ortaya koymuştur.

3. Gazze Çatışmasının Tarihsel Arka Planı

İsrail-Filistin çatışmasının kökeni binlerce yıl öncesine uzanır. Filistin ismi ilk kez M.Ö. 12. yüzyılda Mısır Firavunu III. Ramses'in Medinet Habu Kitabesi'nde "Pelestler" olarak geçmiştir. İsrailoğulları bu topraklara sonradan yerleşmiş ve burayı Tanrı tarafından vaat edilen topraklar olarak kabul etmişlerdir. Bu tarihsel farklılık, her iki halkın da bölge üzerinde hak iddia etmesinin temelini oluşturur (Memiş, 2011).

Modern anlamda çatışma, Yahudi ve Filistin milliyetçiliğinin yükselmesiyle derinleşmiştir. Yahudiler bölgeyi kutsal kabul ederken, Filistinliler yaşadıkları toprakları korumak istemiştir (Aziz, 2007). Osmanlı döneminde nüfus dengeliyken, 18. yüzyıldan itibaren Yahudi göçleri artmış; Kudüs'te Yahudi nüfusu üçte bire ulaşmıştır (Moore, 2014; McCarthy, 1990). 19. yüzyılda Avrupa'daki Yahudi karşıtlığı Siyonizm hareketini doğurmuş, Theodor Herzl'in fikirleriyle bağımsız bir Yahudi devleti fikri uluslararası alanda yayılmıştır (Kemiksiz, 2018).

I. Dünya Savaşı sonrası Osmanlı'nın yıkılmasıyla Filistin, İngiliz mandasına girmiştir. İngiltere aynı anda Araplara ve Yahudilere farklı vaatlerde bulunmuş, bu da güven krizine yol açmıştır (Yüksel, 2016; Shlaim, 2005). Nazi Almanyası'nın yükselişiyle Yahudi göçü artmış, Araplar bunu tehdit olarak görmüştür. 1937'de önerilen iki devletli plan Araplarca reddedilmiş, 1939'da ise Yahudi göçü sınırlandırılmıştır. II. Dünya Savaşı sonrası Yahudi göçü yeniden artınca, İngiltere sorunu 1947'de BM'ye devretmiştir. BM, bölgeyi Arap ve Yahudi devletleri olarak bölmeyi teklif etmiştir. Yahudiler planı kabul edip İsrail devletini kurmuş, Araplar reddederek savaş başlatmıştır. 1948 Savaşı sonucunda 750.000 Filistinli

mülteci olmuştur (Kemiksiz, 2018). Bu olaya Filistinliler “Nekbe” (Felaket) adını vermiştir. Savaş sonunda Batı Şeria Ürdün’e, Gazze ise Mısır’a bağlanmıştır.

Bu süreçte Müslüman Kardeşler Teşkilatı iki ayrı idari alanda farklı etkiler göstermeye başlamıştır (Çinkara, 2024). 1950’lerde Mısır’daki baskılar sonucu Gazze’deki üyeler bölgeyi terk etmiş veya tutuklanmıştır. 1949’da Gazze’de kurulan Tevhid Cemiyeti, İslami faaliyetler yürütmüştür (Filiu, 2012). 1956 Savaş sonrası Ahmed Yasin gibi isimler radikalleşmiş ve toplumla camiler aracılığıyla güçlü ilişkiler kurmuştur. 1960’larda Müslüman Kardeşler’den silahlı mücadele talep edilmiş ancak reddedilmiştir. Buna rağmen birçok üye Fetih hareketine katılmış, ancak örgüt 1964’te kurulan FKÖ’ye dâhil olmamıştır (Çinkara, 2024).

1967 Arap-İsrail Savaşı, İsrail’in Batı Şeria, Gazze, Sina ve Golan Tepeleri’ni işgaliyle bölgede radikal bir kırılma yaratmıştır. Bu dönemde Arap milliyetçiliği zayıflarken, Müslüman Kardeşler özeleştirici sürecine girmiş, Körfez ülkelerinin desteğiyle yeniden güç kazanmıştır (Abu-Amr, 1994). 1978’de Şeyh Ahmed Yasin’in kurduğu Mujamma el-İslami, Gazze’de sosyal ve dini hizmetler sunmuş, İsrail tarafından da tanınmıştır. İsrail, FKÖ’ye karşı denge sağlamak amacıyla bu yapıya destek vermiştir (Çinkara, 2024). Ancak bu destek radikal İslami Cihad gibi yapıların ortaya çıkmasına zemin hazırlamış, Müslüman Kardeşler pasif kalmakla eleştirilmiştir (Roy, 2014). 1980’lerde İslami hareketler güç kazanmış, Ahmed Yasin öne çıkmıştır. 1987’de Birinci İntifada sırasında Hamas kurulmuş, 1988’de yayımlanan Hamas Misakı ile ideolojik çizgisi açıklanmıştır (Çinkara, 2024). Hamas, FKÖ’ye karşı dini temelli bir alternatif sunmuş, 1992’de El-Kassam Tugayları’nı kurarak silahlı mücadeleye yönelmiştir.

1993 Oslo Anlaşması’yla FKÖ İsrail’i tanıırken Hamas bu süreci reddetmiş, halk desteği kazanmıştır (Alhalayqa, 2018). 2000’deki İkinci İntifada ile çatışmalar şiddetlenmiş, Hamas intihar saldırılarıyla öne çıkmıştır. 2004’te Ahmed Yasin’in öldürülmesi, 2006’da seçim zaferi ve 2007’de başlayan Gazze ablukası, Hamas’ın yükselişiyle birlikte bölgedeki krizi derinleştirmiştir (Bozarslan, 2021). 2004’te Hamas’ın kurucusu Ahmed Yasin’in öldürülmesi ve Yaser Arafat’ın vefatı sonrası yeni liderler öne çıkmıştır. 2006’daki seçimlerde Hamas, büyük bir zafer kazanmış; ancak uluslararası toplum Hamas’ı tanımayı reddetmiş ve mali yardımları kesmiştir. Bu süreç sonunda 2007’de Gazze’ye abluka başlamış, Filistin ciddi bir insani krizle karşı karşıya kalmıştır (Bozarslan, 2021).

Tarihsel olarak şekillenen bu süreç, günümüzde de etkisini sürdüren İsrail-Filistin meselesinin

zeminini oluşturmuştur. Modern tarih içinde göç, manda yönetimi, uluslararası hukuk, etnik kimlik ve devletleşme gibi konular üzerinden şekillenen bu mesele, aynı zamanda Orta Doğu’da jeopolitik dengeleri belirleyen bir unsur olmaya devam etmektedir.

3. 1. Dökme Kurşun Operasyonu

Yahudilerle Filistinliler arasındaki çatışma, Yahudi göçleriyle başlamış, İsrail’in 1948’deki kuruluşuyla daha da derinleşmiştir. Bu çatışmalardan biri, 27 Aralık 2008’de İsrail’in Gazze’ye başlattığı Dökme Kurşun Operasyonudur. Hava saldırıları Hamas’ın yönetim kadrosunu, askerî ve sağlık tesislerini hedef almış, yerleşim yerlerine de saldırılar düzenlenmiştir (Babahanoğlu, 2024). Hamas, seçim sonrası Gazze ve Batı Şeria’da hükümet kurmuş, ancak İsrail ve Batı dünyası bu yönetimi tanımamıştır. İsrail, Gazze’ye gıda, ilaç ve insani yardımların girişini engelleyerek baskı kurmuştur. Mahmud Abbas, hükümeti feshederek yalnızca El-Fetih’ten oluşan yeni bir yapı kurmuş; bu adımın ardından Gazze’nin kontrolü tamamen Hamas’a geçmiştir. 19 Eylül 2007’de İsrail, Gazze’yi “düşman bölge” ilan etmiştir. Taraflar, 19 Haziran 2008’de kısa süreli bir ateşkes yapmış; İsrail saldırıları durdurmayı, Hamas ise roket atışlarını sonlandırmayı taahhüt etmiştir (Topal, 2012). Ancak 4 Kasım’da İsrail, Hamas’a bağlı altı kişiyi öldürmüş, Hamas da roket saldırılarına başlamıştır. İsrail 190 roketle karşılık vermiştir (Cordesman, 2009). Yardımların hâlâ engellenmesi Hamas’ın ateşkese güvenini zedelemiş; 18 Aralık’ta Hamas, ateşkesin sona erdiğini ilan etmiştir. 21 Aralık’ta İsrail operasyona hazırlanmış, uluslararası tepkileri azaltmak için İsrail Dışişleri Bakanlığına uluslararası bir halk kampanyası kurma görevi vermiştir. 24 Aralık 2008 tarihinde İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak, orduyu hazırlamaya başlamış ve 25 Aralık’ta İsrail Dışişleri Bakanı Tzipi Livni, Mısır Başkanı Hüsnü Mübarek’in ateşkes çağrısını reddetmiştir (Balcı, 2011).

İsrail, 27 Aralık 2008’de başlattığı Dökme Kurşun Operasyonu kapsamında Gazze’ye ilk gün 150 hedefe 170 hava saldırısı düzenlemiş; bu saldırılarda 229 Filistinli hayatını kaybetmiş, 700’e yakın kişi yaralanmıştır. İlk hafta sonunda can kaybı 430’a, yaralı sayısı 2200’e ulaşmıştır. Aynı süreçte Gazze’den İsrail’e 317 roket ve 82 havan topu atılmış; bu saldırılarda 4 İsrailli yaşamını yitirmiştir (Balcı, 2011). İsrail, Gazze’den yapılan saldırıları gerekçe göstererek 3 Ocak 2009’da bölgeyi denizden ablukaya almış, aynı gün zırhlı kuvvetlerle kara harekâtı başlatmıştır. Operasyonun bu aşamasında 640 hedef imha edilmiş, 980 Filistinli öldürülmüş, 900 hava saldırısı düzenlenmiş ve 1100–2200 arası kişi yaralanmıştır. Filistin tarafından 232 roket ve 80 havan topu atılmış, 165 İsrailli yaralanmış; İsrail ordusundan 330 asker yaralanmış, 10 asker ölmüştür (Esposito, 2008).

8 Ocak 2009'da, BM Güvenlik Konseyi 1860 sayılı kararla derhâl ateşkes çağrısı yapmış, ancak İsrail kara, hava ve denizden saldırılarını sürdürmüştür (Topal, 2008). 18 Ocak'ta İsrail, Mısır'ın önerisiyle tek taraflı ateşkes ilan etmiş, 21 Ocak'ta Gazze'den çekilmiştir (Cordesman, 2009). İsrail'in, Gazze'ye karşı 27 Aralık 2008'de başlatıp 18 Ocak 2009'da sonlandırdığı Dökme Kurşun Operasyonu toplamda 22 gün sürmüştür. Uluslararası Af Örgütü'ne göre operasyonda 300'ü çocuk olmak üzere 1400'den fazla Filistinli hayatını kaybetmiştir. İsrail'de ise 3'ü sivil vatandaş, 6'sı güvenlik gücü 9 kişi Filistin roketleri sebebiyle, 4 asker de dost ateşi sebebiyle toplam 13 kişi hayatını kaybetmiştir (Territories, 2009). Operasyon çok sayıda insan kaybı ve yıkıma sebep olmuştur. İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2870'i ağır hasarlı 3540 ev, 268 fabrika ve çok sayıda okul, araç, su kuyusu, altyapı ve tarım arazisinin harap olduğunu belirlemiştir. 11 fabrikanın, 8 deponun ve 170 evin bulunduğu 189 bina da tamamen yıkılmıştır. Yıkımı belgelenen binalar Gazze'de yıkılan evlerin yüzde beşini oluşturmaktadır (Watch, 2010).

4. Birleşmiş Milletler Araştırma Komisyonu ve Goldstone Raporu

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, 12 Ocak 2009'da, Gazze'deki insan hakları ve uluslararası insancıl hukuk ihlallerini araştırmak amacıyla Gazze İhtilafına İlişkin Araştırma Misyonu'nu kurmuştur. Heyet, 3 Nisan 2009'da BM Başkanı Martin Ihoeghian Uhomoibhi'nin duyurusuyla ilan edilmiştir. Komisyon; Başkan Richard Goldstone, hukukçu Christine Chinkin, insan hakları savunucusu Hina Jilani ve askeri uzman Desmond Travers'dan oluşmuştur (Topal, 2008). Heyet, olaylara ilişkin tanıklar, mağdurlar, medya, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kurumlarla irtibat kurarak uydu görüntüleri, fotoğraflar ve videolar dahil çok sayıda belgeyi incelemiştir (Council, 2009). Kamuya açık duruşmalarla, şüpheli durumlar ayrıntılı biçimde ele alınmış ve şeffaflık sağlanmıştır.

Araştırma komisyonu, Gazze'ye 1 Haziran 2009- 5 Haziran 2009 tarihleri arasında 4 gün süren ilk ziyaretini; 26 Haziran 2009-1 Temmuz 2009 tarihleri arasında da ikinci ziyaretini gerçekleştirerek olay yerlerini incelemiştir. Bu tarihler içerisinde savaşta mağdur ve tanık olan hem Filistinli hem de Filistin'e gönüllü yardım faaliyetinde bulunan kişileri ziyaret ederek görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Tüm geziler, Gazze ve Cenevre'de düzenlenen duruşmalar ile soruşturmaların daha nicel hale getirilerek akıllarda herhangi soru işareti bırakılmaması hedeflenmiştir. Gazze ve Cenevre şehirlerinde halka açık iki duruşma gerçekleştirilerek olayla ilgili 40 mağdur, tanık ve uzman kişinin görüşleri ve beyanları dinlenmiştir. Araştırma Misyonu, duruşmaları halka açık bir şekilde gerçekleştirirken, olaylarla alakalı uzmanlığı olan

kişilerin beyanlarını duyurmaktır. İlk duruşmalar, 28-29 Haziran 2009 Pazar günü ve Pazartesi günü Gazze’de, Gazzeli mağdurlar ve uzmanlar eşliğinde başlamış ve iki gün devam etmiştir. Cenevre’deki duruşmalar ise, Batı Şeria ve İsrail’de bulunan mağdurlar, askerî uzmanlar ve hukuk uzmanları eşliğinde 6-7 Temmuz 2009 Pazartesi ve Salı günleri gerçekleşmiştir. Komisyon heyeti, 1-4 Temmuz tarihlerinde de Batı Şeria ve İsrail’deki kuruluşların beyanlarını dinlemek ve araştırmak amacıyla Ürdün’e gitmiştir. Komisyon tarafından gerçekleştirilen oturumların hepsi, Birleşmiş Milletler’ in resmi internet sayfasında yayınlanarak kamuoyuna sunulmuştur (Council, 2009).

Oturumlar kayıt altına alınarak BM’nin resmi web sitesinde yayımlanmıştır. Katılımcılara psikolojik destek sağlanmış, gönüllü refakatçiye izin verilmiş ve tüm süreç şeffaflıkla yürütülmüştür. Soruların sadece komisyonun üyelerince sorulabilmesi kuralı getirilmiş, baskı kurulmamış ve tüm oturumların kayıt altına alınarak medya kanallarında yayınlanacağı bilgisi de verilmiştir. Konuşmalar İngilizce ve Arapça olarak tercüme yapılmış, tutanaklar eş zamanlı olarak İngilizce, İbranice ve Arapça’ ya çevrilerek hem yazılı medya hem de elektronik medya kullanımına sunulmuştur. Komisyonun nihai raporu, Eylül 2009’da İnsan Hakları Konseyi’ne sunulmuştur (Council, 2009).

4.1. BM Komisyonu Rapor Sonuçlandırması

Birleşmiş Milletler Gazze Araştırma Komisyonu, 2008–2009 Gazze Savaşı’nda hem İsrail’in hem de Filistin’in uluslararası insancıl hukukun temel ilkeleri olan ayırım ve orantılılık ilkelerini ihlal ettiğini rapor etmiştir. Bu ihlallerin savaş suçu niteliği taşıyabileceği vurgulanmış ve taraflara altı ay içinde bağımsız soruşturma başlatmaları çağrısı yapılmıştır. Soruşturmaların yetersizliği hâlinde dosyanın Uluslararası Ceza Mahkemesi’ne taşınabileceği belirtilmiştir (Pomeranz, 2010).

Rapor sonuçlandırmasında suçlu bulunanların ve devlet yöneticilerin, Birleşmiş Milletlere taraf ülkeler tarafından tutuklanma ve yargılanma hakları vardır. Bu sebeple operasyon döneminde yönetimde bulunan Tzipi Livni ve İsrail yöneticileri, Araştırma Misyonunun hazırladığı raporun yayınlanmasından sonra İngiltere’de Yahudi Milli Fonu kuruluşunun toplantısına katılmak ve Güney Afrika’da Yahudi Temsilciler Kurulu’nun konuğu olarak Cape Town ve Johannesburg’daki toplantılara tutuklanma korkusuyla gitmemişlerdir. İngiltere Mahkemesi’nin, Tzipi Livni hakkında Aralık 2009’da tutuklama kararıyla geziden vazgeçilmiştir. İki yıl sonra Güney Afrika’ya düzenleyeceği gezi ise Güney Afrika’nın, Uluslararası Ceza Mahkemesi’ne, Güney Afrika Basın Birliğine bağlı ve Roma Antlaşması’na

taraf olması sebebiyle Güney Afrikalı avukatlar tarafından suç duyurusunda bulunmasıyla iptal olmuştur (Journal, 2011). İngiltere ve Güney Afrika yargılama yetkilerini 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmesinin 146. Maddesinden almaktadır.

4.2. BM Heyetinin İsrail Saldırılarını Değerlendirmesi

Komisyon, İsrail'in hedeflediği yerlerin Filistinlilerin askerî bölgeleri olmadığını ve İsrail'in soruşturmalarının uluslararası standartlara uymadığını belirtmiştir. Bunun operasyon öncesinde İsrail'in Gazze'ye kasti uyguladığı toplu cezalandırma anlamındaki ablukada da açıkça görüldüğü açıklanmıştır. Operasyonlar başladığında Gazze'nin kapatma rejimi altında olduğu ve neredeyse üç yıldır insanların, malzemelerin ve hizmetlerin dolaşımının kısıtlı olduğu açıklanmıştır. Malzemelerin içerisinde gıda, tıbbi malzemeler, elektrik, yakıt ve inşaat malzemeleri gibi yaşamın devamlılığı için gerekli malzemeler bulunmaktadır. Rapora göre; İsrail, operasyonu başlatmadan önceki ablukasıyla Gazze'nin ekonomisini tüketmiş, sağlık sektörünü kuşatmış; halk yaşamını sürdürmek için yardıma bağımlı hale getirilmiştir. Gazze halkı psikolojik çöküntüde bırakılarak yoksulluk, güvensizlik, şiddet ve aşırı kalabalık bölgede zorunlu hapse mahkûm edilmiştir. İsrail, BM raporunda bulunan açıklamalara karşılık ablukayı güvenlik gerekçesiyle uyguladığını, ablukaya Hamas'ın seçim kazanmasının sebep olduğunu ve bununla Hamas'ı zayıflatmayı hedeflediğini iddia etmiştir.

Komisyon, İsrail'in Gazze'yi tecridinin bir politikaya dayandığını iddia etmiştir. Bu politikayla kapatmalar, hareket kısıtlamaları ve ablukayla Batı Şeria üzerinde İsrail'in kontrolünün arttığı ve Doğu Kudüs dâhil olmak üzere Gazze ordusuyla yaklaşıldığı komisyonca öngörülmüştür. Hamas'a desteklediği gerekçesiyle Gazzelilerin İsrail tarafından cezalandırılması, Filistinlilerin seçimlerini engelleyerek kontrol altına alması ve siyasi temsilcilerinin tutuklanması; İsrail'in politika ve eylemleriyle Gazze ve Batı Şeria arasındaki siyasi ve ekonomik entegrasyon İsraililer, sivil insan kayıplarını ve bina hasarlarını örnek göstererek Dökme Kurşun Operasyonu'nun önceki operasyonlardan niteliksel olarak farklı olduğunu vurgulamışlardır. Heyet, Haziran 2009'da Gazze'ye gerçekleştirdiği ilk ziyaretinde, operasyondan beş ay geçmesine rağmen yıkıcı etkisini; evlerin, kamu binalarının, okulların ve hastanelerin uğradığı yıkımın görülür halde olduğunu ve çocuklar ile yaşlıların da bulunduğu ailelerin hala bu yıkıntılarda yaşamaya çalışmasının tartışmasız olarak görüldüğünü açıklamıştır. Gazze halkı ile yapılan görüşmelerde travmalar, geleceğe yönelik belirsizlikten kaynaklı stres, yeni saldırı korkusu ve yaşamın zorluğu kaynaklı uzun vadeli etkilerin devam edeceği raporlarda belirtilmiştir (Council, 2009).

İsrail, Gazze'ye yönelik operasyonlarını meşru müdafaa kapsamında ve ayrıntılı şekilde planladığını savunsa da BM Komisyonu, İsrail'in hedefinin en azından kısmen Gazze halkı olduğunu tespit etmiştir (Council, 2009). Komisyon, asker ve subaylarla yapılan görüşmeler ile sahadaki bulgulara dayanarak operasyonların Hamas'a destek veren Gazze halkını cezalandırma ve bu desteği zorla değiştirme politikasının parçası olduğu sonucuna varmıştır. Heyet, her sivil ölümün savaş hukuku ihlali olmadığını kabul etmekle birlikte, bu olayda orantılılık ilkesinin uygulanmasında ciddi sorunlar olduğunu belirtmiştir. Bu sorunun, İsrail'in kasıtlı biçimde askeri değil sivil altyapıyı hedef alması ve sivillerle savaşçılar arasında ayırım yapmamasından kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Ayrıca gıda tesisleri, su sistemleri, beton fabrikaları ve konutların yıkılması da sivilleri hedef alan bu sistematik politikanın kanıtı olarak sunulmuştur (Council, 2009).

Birleşmiş Milletler Heyeti, Gazze'de yalnızca günlük ve ekonomik yaşamın değil, Filistin halkının onurunun da saldırı altında yok edilmeye çalışıldığını belirtmiştir. Bu yok ediş, sadece sivillerin canlı kalkan olarak kullanılması ve hukuka aykırı tutuklamalarla değil, işgal sırasında evlerin yıkılması ve halkın aşağılayıcı şekilde muamele görmesiyle gerçekleşmiştir. Buna kanıt olarak da duvarlardaki grafitiler, müstehcen ifadeler ve ırkçı sloganlar ile Filistinlilerin aşağılanarak insanlıktan çıkarılmaya çalışılması gösterilmiştir. İsrail ise operasyonun tüm aşamalarının hukuka uygun, dikkatli ve hatasız biçimde yürütüldüğünü savunmuştur (Council, 2009). Buna karşın BM Komisyonu, Aralık 2008-Ocak 2009'daki saldırılarda kasıtlı orantısız güç kullanıldığını ve operasyonun sivil halkı cezalandırmayı, aşağılamayı ve ekonomik bağımsızlıklarını yok etmeyi amaçladığını vurgulamıştır. Aynı zamanda uluslararası hukukun ve Birleşmiş Milletler'in ruhuyla da bağdaşmadığına inanmaktadır. Bu sebeplerden dolayı İsrail'in kınanması ve cezalandırılması gerekmektedir. Heyet, ihlalleri sistematik ve kasıtlı yapanların, operasyonları düzenleyenlerin, planlayanların, emredenlerin ve denetleyenlerin sorumlu olduğunu ve bu konuda şüphelerinin olmadığını belirtmiştir (Council, 2009).

Komisyon heyeti, Filistin halkının zorluklar karşısındaki onurlu duruşundan etkilendiğini; UNRWA Operasyon Direktörü John Ging'in de Gazzeli bir öğretmenin hemen eğitim çalışmalarına başlamasından ve "Bu bir değerler savaşıdır ve bunu kaybetmeyeceğiz." sözünden etkilendiğini belirtmiştir. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının, mağdurlara destek sunma ve ihlalleri duyurma konusundaki katkılarını vurgulamış; tüm ulusların STK çalışanlarının, doktorların, ambulansların, gazetecilerin ve insan hakları gözlemcilerinin de yardım edebilmek için hayatlarını riske attıkları ve Gazze'deki olayları rapor ettikleri için

şükran duyduklarını söylemiştir (Council, 2009).

İsrail’de Gazze operasyonu kamuoyunun çoğunluğu tarafından desteklenmiş olsa da, muhalif kesimler protestolar düzenlemiştir. Komisyon, İsrail’in bu protestoları bastırması, sivil toplumun eylemlerini ve Gazze’ye erişimi engellemesini eleştirmiştir. Medya ve gözlemcilerin girişini sınırlamak, bilgiyi kontrol etme çabası olarak değerlendirilmiştir. Buna karşın, insan haklarını savunan ve eleştirilerini sürdüren İsrailli STK’lar heyet tarafından takdir edilmiştir (Council, 2009). STK’ların bu çalışmalarıyla İsrail ve uluslararası kamuoyuna bağımsız bilgi aktarımı değil, İsrail toplumu içerisinde de gerçeklere dayalı bir tartışma yapılabileceği iddia edilmiştir (Council, 2009).

4.3. BM Heyetinin Filistin Saldırılarını Değerlendirmesi

Filistin’in İsrail’in güneyine roket ve havan toplarının atılması komisyonca ayrıntılı olarak incelenmiştir. İsrail resmî kaynaklarına göre 27 Aralık 2008-18 Ocak 2009 tarihlerinde Filistinli gruplar tarafından 570 roket ve 205 havan topu saldırısı gerçekleşmiştir (TOPAL, 2008). Bu saldırılarda üç İsrailli sivil ve bir İsrailli asker hayatını kaybetmiştir. Komisyona göre can kaybının az olmasının nedeni şans ve halkın tahkim edilmesi, İsrail’in önlemler olarak barınaklar inşa etmesi ve çatışma sürecinde okulların kapatılmasıdır (Council, 2009).

Komisyon, İsrail’in Yahudi vatandaşlarına sağladığı korumayı, kendi vatandaşı olan Filistinlilere sağlamamasını eleştirmiştir. Roket tehdidi altındaki Filistinli köylerde yeterli önlem alınmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca, Gazze’den İsrail’e atılan roketlerde Filistinli silahlı grupların sivillerle askerî hedefler arasında ayrım yapılmadığı komisyonca tespit edilmiştir (Council, 2009). Saldırılarından sonra halkta korku ve ciddi fiziki ve psikolojik travmalara sebep olduğu belirtilmiştir. Sivillere ait mülklerin zarar görmesi de İsraillilerin hayatını olumsuz etkilemiştir (Topal, 2008).

Komisyon, Filistinli silahlı grupların siviller ve askerî hedefler arasında ayrım yapmayarak temel ayrım ilkesini ihlal ettiğini ve sivillere yönelik roketlerin de savaş suçunu oluşturduğunu belirtmiştir. Komisyon, Filistinli silahlı grupların, çatışmalarda sivillere zarar verme riskini en aza indirmek için dikkat etme hususunda uluslararası insancıl hukuktan kaynaklanan yükümlülöklere uymalarını da incelemiştir. İncelemelerde Filistinli silahlı grupların, sivilleri saldırı bölgelerine yönlendirdikleri ya da sivilleri saldırı bölgelerinde kalmaya zorladıklarına dair kanıt bulunamamıştır. Bununla beraber Filistinli silahlı grupların sivil kıyafetlerle saldırdıklarına dair bulguya da rastlanmamıştır. İsrail’in camiye saldırdığı

olayda da caminin askerî amaçlarla ya da askerî faaliyetleri korumak amacıyla kullanıldığına dair belirti olmadığı tespit edilmiştir (Council, 2009).

4.4. BM Heyetinin Sivillere İlişkin Değerlendirmesi

Komisyon heyeti, İsrail'in sivillere, okullara, ibadethanelere ve sivil binalara yönelik kasıtlı saldırılarla uluslararası insancıl hukukun temel ayrım ilkesini ihlal ettiğini belirtmiştir. Bu saldırılar, 12 Ağustos 1949 tarihli Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 27. maddesinin, 8 Haziran 1977 tarihli Ek Protokol I'in 51 ile 75. maddelerinin ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 6-7. maddelerinde bulunan teamül hukukunu ihlal etmiştir. Heyet, İsrail'in bazı saldırılarla siviller arasında terör yaymayı hedeflediğini saptamıştır. İsrail, Ek Protokol I'in 10. Maddesindeki uluslararası teamül hukukunun gerektirdiği üzere, yardım kuruluşlarının yaralılara ulaşmasına müsaade etmemekle kalmayıp erişimini engellemiştir. En az 35 sivilin öldüğü saldırıda, Ek Protokol I madde 57'deki uluslararası teamül hukuku ile Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi –ICCPR- madde 6' ya göre sivillerin yaşam hakkını ihlal ettiği; saldırı öncesinde askerî avantajdan daha çok sivil kaybı yaşanacağı belliyken saldırdığı tespit edilmiştir. Orantılılık ilkesine uyulmayan diğer saldırı da operasyonun başladığı ilk dakikalarda kasıtlı olarak karakollara saldırılmasıdır. Bu olayda da polislerin öldürülmesinden beklenen askerî avantaj ile sivillerin kaybı arasındaki orantılılık ilkesine uyulmadığı tespit edilmiştir. Komisyon, bu saldırıda da sivillerin ve silahlı grupların üyesi olmayan polislerin yaşam hakkının Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi – ICCPR- madde 6' ya göre ihlal edildiğini tespit etmiştir (Council, 2009).

BM Heyeti, Filistinli sivillerin İsrail tarafından bubi tuzaklı ya da düşman savaşçıları barındırabilecek binalara girmek için kalkan olarak kullanıldığını soruşturmalarla tespit etmiştir. İsrail tarafından Batı Şeria'da da "Komşu Prosedürü" olarak adlandırılan uygulama, Gazze'de "Johnnie Prosedürü" olarak adlandırılmıştır. 16 Aralık 1966 tarihli Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 6. maddesinde korunan yaşam hakkı ve 7. maddesinde bulunan zalimce ve insanlık dışı muamele yasağının ihlal edildiği tespit edilmiştir. Canlı kalkan olarak kullanım, uluslararası insancıl hukuk tarafından da yasaklanmıştır. Dördüncü Cenevre Sözleşmesi'nin 31. maddesine göre de korunan kişilere karşı manevi ya da fiziksel zorlama yasaklanmıştır ancak İsrail tarafından, Gazze'deki tünellere dair bilgi almak maksadıyla Filistinli sivillerin ya da savaşçıların öldürülmesi ya da işkenceyle sorgulanması tespit edilen başka ihlaldir (Council, 2009).

İsrail silahlı kuvvetlerinin, Dördüncü Cenevre Sözleşmesi kapsamında korunan sivillerden oluşan grupları tutukladığı tespit edilmiştir. Bu sivillerin yasa dışı savaşçılar olarak gösterilip güvenlik sebebiyle alıkonulmasının haklı gösterilemeyeceği de belirtilmiştir. Gazze’de ve İsrail’de gözaltındaki kişilerin, şiddetli dayak, aşağılayıcı ve onur zedeleyici muameleler ile kötü koşullarda alıkonuldukları iddiası hem Cenevre Sözleşmesi’nin 27. maddesine hem de Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin işkence ve gözaltındaki kişilere dair 7. ve 10. Maddeleri ile adil yargılanma güvencesine dair 14. maddesinin ihlal edildiğini göstermektedir. Bu maddelere dayanarak gözaltına alınan kişilere insanca muamele edilmediği düşünülmektedir. Ek Protokol I’nin 7. maddesinde, kadınlara özel saygı gösterilmesi gerektiği belirtilmektedir ancak göz altılarda ve saldırılarda bunun da ihlal edildiği tespit edilmiştir. Lahey Yönetmeliği’nin 50. maddesi ve Dördüncü Cenevre Sözleşmesi’nin 33. maddesinin de ihlal edildiği, gözaltına alınan büyük grupları uzun süre tutarak toplu cezalandırma yapıldığı düşünülmüştür. Bu cezalandırma Dördüncü Cenevre Sözleşmesi’nin 33. Maddesinde yasaklanan yıldırma ve terör tedbirleri manasına gelmektedir. Ayrıca İsrail silahlı kuvvetlerinin, Filistin Yasama Konseyi binasını ve Gazze’de bulunan ana hapishaneyi hedef alması da uluslararası insancıl hukukun saldırılarda kesinlikle askerî hedeflerde sınırlı kalınması yönündeki kuralını ihlal ederek sivil nesnelere kasıtlı saldırması da tespit edilmiştir. Birinci Ek Protokol’ün 54. maddesinde geçen örf ve adet hukukunun da ihlal edilerek, sivil nüfusun mahrum bırakılması amacıyla gıda üretim tesislerine, içme suyu tesislerine ve depolara İsrail tarafından saldırı düzenlediği belirtilmiştir (Council, 2009).

5. BM Raporuna Yönelik Tepkiler Ve Tartışmalar

5.1. Al- Samouni Ailesine Saldırı İddiası

İsrail savunma kuvvetleri, 4 Ocak 2009 sabahı Samouni bölgesine baskın düzenlemiş, Ateya Helmi al-Samouni’nin evine patlayıcı atılmıştır. Ateya Helmi al-Samouni, tehlikeli olmadıklarını belirtmek amacıyla İsrail kimliği ile evin sahibi olduğunu söylemiştir ancak askerler tarafından öldürülmüştür. Daha sonra 20 aile üyesinin bulunduğu odada ateş açılmış ve dört yaşındaki Ahmet al-Samouni ağır yaralanmıştır. Askerlerin evi ateşe vermesinden dolayı aile üyeleri dumandan boğulmaya başlamıştır. Askerlerin sabah 6.30’da evi ve bölgeyi terk etme emrini vermesiyle aile Ateya Helmi al-Samouni’nin cesedini bırakarak evden ayrılmak zorunda kalmıştır. Evden ayrıldıktan sonra da farklı İsrailli askerler tarafından durdurularak tamamen soyunmaları emredilmiştir. Faraj al-Samouni, ağır yaralı Ahmet al-

Samouni'nin ve diğer yaralıların Gazze'ye götürülmesini talep etmiş fakat askerlerin küfürlü dil kullanarak "Siz kötü Araplarsınız" ifadesini kullandığını iddia etmiştir (Assembly, 2009).

Wail Al-Samouni ise BM komisyonuna verdiği ifadede İsrail'e seslenerek yaşlıları, kadınları ve çocukları öldürdüklerini ve öldürülen kişilerin daha önce İsrail'de çalışan işçiler olduğu için İsrailliler tarafından tanındıklarını iddia etmiştir. El Zeytun bölgesinin tarım arazisi alanından oluştuğunu, İslami Cihad ya da Kassam Tugayları ile bağlantıları olmadığını ve direniş için aletlerinin olmadığını belirtmiştir. İsrail'in, Samouni ailesine bir uyarı yapmadan ve uluslararası hukuka göre yasak silahları kullanıp küçük yaştaki kuzeninin de babasının gözleri önünde öldürüldüğünü beyan etmiştir. Filistin halkının meşru haklarının uygulanması için çağrıda bulunmuş ve Yahudilerin de herkese ödeme yaparak en azından maddi zararlarının karşılanmasını talep etmiştir. Hiç kimsenin Filistinlilere merhamet etmediğini, en azından tedavi için insanların götürülmesini istemiştir. Konuşmasını "Burası bizim topraklarımız, burası atalarımızın ülkesi... Başımıza ne gelirse gelsin bu toprakları terk etmeyeceğiz ve ne olursa olsun topraklarımızda öleceğiz. Biz bir şey yapamıyorsak çocuklarımız bir şeyler yapacaklardır ama bu toprakları koruyacağız..." sözleriyle sonlandırmıştır (Conflict, 2009).

İsrail, Al -Samouni ailesine yapılan saldırıda komisyonun yeterli ve gerekli sorular sormadığını iddia etmiştir. Komisyon heyetinin, sadece Salah Al Samouni'nin ifadesine dayanarak karar verdiğini iddia etmiştir. Komisyon tarafından ölen kişilerin terörist olma durumunun sorulması gerekirken; askerlerin tarifinin istendiğini, üniforma ve ses teşhisi istendiğini, İsrail'in evin yakınındaki tarım arazilerini nasıl yok ettiğini ve tanığın Şifa Hastanesinde tedavi görüp görmediğine dair sorular sorulduğunu söyleyerek soruların konuyla alakasının olmadığını düşündükleri İsrail yetkilileri tarafından dile getirilmiştir. B'tselem STK'sına gelen bir kadının, İsrailli askerlerin Filistinlilere tıbbi yardım sağladığını söylediğini ancak heyetin bu iddianın üzerine gitmediğini; rahatlıkla erişilebilecek Filistin kaynaklarının ve Salah al Samouni'nin olayı aydınlatacak önemli ayrıntıları komisyondan sakladığını iddia etmiştir (Halevi, 2009).

5.2. İbrahim el-Makadma Camii'ne Saldırı İddiası

İsrail, sivilleri hedef aldığı iddialarını reddetmiş ve bu kapsamda bazı saldırılarla ilgili soruşturmalar başlatmıştır. Bunlardan biri, İbrahim El Makdama Camii'ne yapılan saldırıdır. İsrail Genelkurmay Başkanlığı'nın talimatıyla beş uzman soruşturması kapsamında olay incelenmiştir. Soruşturmada, İsrail'in iddiasına göre insansız hava aracından elde edilen

fotoğraflarına dayanılarak caminin hasar görmediği, İsrail Silahlı Kuvvetleri tarafından camiye bir saldırının yapılmadığı tespit edilmiştir. İsrail Silahlı Kuvvetleri sözcüsü, Genelkurmay Başkanı'nın, IDF soruşturmasından sonra çeşitli kuruluşlarca yayınlanan raporlardaki ek bulgulara dayanarak başka uzman tarafından incelenmesini emrettiğini ifade etmiştir. Tekrarlanan incelemede ise caminin yakınında bir saldırı yapıldığı tespit edilmiştir. Açıklamada, saldırının caminin dışındaki bir teröriste yönelik olduğu; şarapnel parçalarının da caminin içine girmesiyle kasıtsız olarak caminin içindekilerin yaralanmasına neden olduğu söylenmiştir. Genelkurmay Başkanı Avi Ashkenazi, saldırı emrini veren subayın görevden alınmasını ve disiplin soruşturması başlatılmasını istemiştir. İsrail Silahlı Kuvvetleri, saldırıdaki başarısızlığa rağmen bunun uluslararası hukuka aykırı olmasının tespit edilemeyeceğini beyan etmiştir (Bohbot, 2010).

Jonathan Dahoah Halevi, Gazze'deki UNRWA genel merkezine gelen bilgiler ve komisyona sunulan ifadelerin çeliştiğini iddia etmiştir. Bu çelişkinin, Silawi ailesinin üç üyesiyle İbrahim el-Makadma Camii'ne yapılan saldırıya dair röportajlarda ortaya çıktığını belirtmiştir. Halevi'ye göre komisyon, camideki adamların askerî amaçlarla mı kullanıldığı yoksa ibadet edenleri İsrail'e karşı saldırı düzenlemeye mi teşvik ettiği; camideki silah durumu ya da cami çevresinde silahlı adamların olup olmadığı; Hamas'ın camiye kontrol edip personel toplamak için mi kullandığı ve ölenlerin kimler olduğu sorularını sormak yerine caminin adı, nerede olduğu, olayın tarihi, saldırıdan önce uyarılıp uyarılmadığı, patlamadan önceki ses durumu, hasar durumu, kaç kişinin öldüğü ve yaralandığı, saldırıda camide kaç kişinin olduğu, caminin en yakın hastaneye uzaklığı ve tıbbi donanım durumunun sorduğunu söyleyerek soruların bağlantısız olduğunu iddia etmiştir. İddiasına, ölenlerin ajanlar olduğunu ve buna Silawi ailesi üyelerinin de dâhil olduğunu eklemiştir (Halevi, 2009).

Aile üyesi Moteeh al-Silawi 28 Haziran günü komisyona yaşananları anlatmıştır. Saldırılarından önce mahallelerinin güvenli olduğunu, caminin etrafında askerî yerleşim bölgesi ya da işareti olmadığını söyleyerek İsrail'e bir askerî göstergenin veya operasyonun bulunduğunu kanıtlaması için meydan okumuştur. Komisyon'a karşı, onların da güvende hissetmek istediklerinde veya korktuklarında kiliseye gidebilecekleri gibi 300'den fazla sivilin de güvende hissetmek amacıyla camiye sığındığını söylemiştir. Caminin hedef alınmasını kimsenin beklemediğini ve Uluslararası Hukuk ile dünyanın tepkisizliğine de tepki göstermiştir. Moteeh al-Silawi, dünyanın kendisini dinlediğini söyleyerek "Uluslararası koruma hukuku nerede? Sivillerin savaşta korunmasına ilişkin Cenevre Sözleşmeleri nerede?

Avrupa ülkelerinin talep ettiği ibadet hakkı nerede? Uluslararası hukuk nerede? Avrupa ülkelerinde veya İsrail’de bir köpek ölüyor, köpeğin ölmesi sebebiyle herkes ayaklanıyor ama insanların öldüğünü, uzuvlarının saçıldığını görüyoruz ancak kimse buraya bakmıyor. Adalet nerede? İnsan hakları nerede? İsrail yasalarında savaş zamanında camiye gidilmeyeceğine dair bir hüküm mü var? İnsanların ibadethanelere ulaşması yasak mı? İsrail’de böyle bir yasa, kiliseye gitmeyi yasaklayan bir yasa varsa ibadethanelere gitmeyeceğiz. Dünya’ya söylüyorum, çocuklar hangi suçu işlediler? Çocuklar artık camiye gitmekten korkuyorlar. Çünkü cami artık güvensiz yer haline geldi. Biz haklı olan milletiz, hakkımızı savunuyoruz, haksızlığa uğradık. Topraklarımız işgal edildi ve 60 yıldır zulme uğradık. Diğer dünya insanları gibi sadece insanca yaşama hakkımız yok mu? Burada tüm şehitler, mağdurlar ve aileleri adına bulunuyor ve çağrı yapıyoruz. Maddi ve manevi haklarımızı talep ediyoruz.” şeklinde kendisini ifade etmiştir (Conflict, 2009).

Mouusa al-Silawi ise ifadesinde olay günü akşam namazı için camiye gittiğini, namaz vakitleri dışında da herhangi bir uçak ya da kurşun sesi duyduklarında genellikle sığınmak için camiye gittiklerini ve caminin sadece ibadet için kullanıldığını söylemiştir. O gün yaşadıklarının korkunç ve inanılmaz olduğunu, ailesinden şehit haberlerinin sürekli geldiğini ve en az on çocuğun yetim kaldığını bildirmiştir. Çılgılık atarak “Yardım et Allah’ım, ne olur bize yardım et,” şeklinde Allah’a seslendiklerini ifade etmiştir. Komisyonun karşısında da “Arap ülkeleri nerede? İslam nerede? Din nerede? Onur nerede? Hukuk ve adalet nerede? Devlet nerede? 1917 yılında doğdum ve 91 yaşındayım. Türkler zamanında ve İngilizler zamanında yaşadım ama biz onlardan böyle bir şey hiç görmedik. 91 yıl yaşadım, her şeyi gördüm ama bu türden hiçbir şey görmedim, böyle felaket görmedim. Allah bizi korusun ve buna izin veren Arapları da cezalandırsın. Bütün dünya nerede? Allah’ın lütfundan başka ne denilebilir ki...” şeklinde konuşma yapmıştır (Conflict, 2009).

5.3. Komisyon Başkanı Yargıç Goldstone’un Görüş Değiştirmesi

Komisyon Raporu’nun yayınlanmasıyla İsrail için uluslararası sahada kötü bir izlenim oluşmuştur. İsrail Başbakanı Netanyahu, İsrail’in karşı karşıya olduğu üç büyük tehdidin İran’ın nükleer tehdidi, füze tehdidi ve “Goldstone tehdidi” olduğunu belirtmiştir. Netanyahu, BM raporunun İsrail’in meşru müdafaa hakkını sorgulamak amacıyla çıkarıldığını ve bunun 2000’den beri süren bir kampanya olduğunu iddia etmiştir. İsrail’in roketleri durdurmaya çalışırken Birleşmiş Milletler’in Goldstone raporunu yayınladığını, Ehud Olmert’in üniversiteye ders vermeye gittiğinde savaş suçlusu olarak suçlandığını, Savunma Bakanı Ehud Barak ve muhalefet lideri Tzipi Livni’nin de Londra’da tutuklanmak istendiğini söyleyerek

İsrail'e karşı topyekûn saldırı olduğunu iddia etmiştir. Devlet Başkanı Şimon Peres de rapora karşı çıkararak kendilerinin meşru müdafaa hakkının göz ardı edildiğini söylemiştir (Fox, 2015).

Goldstone Raporu'nun yayınlanmasından sonra "Goldstone" ismi, İsrail karşıtı bir sembol haline gelmiştir. Ancak Yargıç Goldstone, 1 Nisan 2011 tarihinde "İsrail ve Savaş Suçlarına İlişkin Goldstone Raporunun Yeniden İncelenmesi" başlığıyla bir makale yayınlayarak raporun bazı yönleriyle ilgili pişmanlığını dile getirmiştir. Pişmanlığının sebebi İsrail adına bilgileri elde edince raporun farklı sonuçlanacağını düşünmesidir (B'Tselem, 2011). Makalede, BM raporundaki olayları tekrar değerlendirerek yeni görüş belirtmiştir. İsrail'in resmi savaş ve operasyon sitesinde de verilen bilgide Goldstone, rapor yayımladığında İsrail ve Hamas için son derece taraflı hukuki analiz yapmış ancak iki sene sonra gerçekleri bularak görüşünü değiştirmiştir (IDF, 2017). Goldstone, bunlara ek olarak eğer İsrail tarafından bilgiye sahip olsaydı raporun daha farklı olacağını iddia etmiştir. O zamana bugünden baktığında, İsrail'in sivilleri öldürmeye yönelik politikasının olmadığını ve eylemlerinin de insanlığa karşı suç işlendiğine dair şüphe dahi uyandırmadığını söylemiştir. Bunlara ek olarak İsrail'i şikâyetleri soruşturmak için büyük çaba verdiği için tebrik etmiştir (B'Tselem, 2011).

Goldstone, raporda hem İsrail'in hem Hamas'ın insanlığa karşı suç işlediği yönündeki görüşünü, sadece Hamas'ın kasıtlı olarak bu suçları işlediği yönünde değiştirmiştir. İsrail'in kasıtlı olarak işlediği suçlar iddiasında ise heyetin makul bir sonuca ulaşmak amacıyla kanıt olmadığı durumlarda sivillerin ölümünü kanıt aldığını ifade etmiştir. Rapordaki bu görüşünü de değiştirerek İsrail'in soruşturmaları ve BM komisyonu soruşturmaları doğrultusunda kasıtlı suçların bazılarının bireysel olarak asker hatalarından kaynaklandığı, sivillerin bir politika meselesi yapılarak kasıtlı hedef alınmadığını söylemiştir. Soruşturma sürecinde kendisinin İsrail'e karşı önyargısız olduğunu, hatta BM İnsan Hakları Konseyi'nin İsrail karşıtı önyargısını düzeltmeye çalıştığını ifade etmiştir. Goldstone'un soruşturma sırasında kendisinin önyargısız olduğunu ve Birleşmiş Milletler'in önyargılı olduğunu iddia etmesi heyetteki üyeleri zan altında bırakarak BM raporunun güvenilirliğini sarsmıştır. Bunlara rağmen İsrail'in raporun iptal edilmesi talebine karşı iptalini istememesi de çelişkili olmaktadır. Raporda Hamas'ın olayla ilgili soruşturmalar yapması gerektiğini söylerken makalesinde Hamas'ın, İsrail'in güneyine saldırılarından dolayı soruşturma yapmasının hatalı olacağını söyleyerek görüşünü değiştirmiştir. Ancak İsrail saldırılara devam etmesine ve daha fazla insan kaybına sebep olmasına rağmen İsrail'in soruşturmalarından övgüyle bahsetmiştir.

Goldstone'un görüşünün bu şekilde değişmesi düşüren bir başka durumdur.

Goldstone'un övgüyle bahsettiği İsrail soruşturmalarının çoğu, BM Raporu'nun yayımlanmasından sonra açılmıştır. İsrail, operasyonun üzerinden iki yıl geçmesine rağmen sadece 52 cezai soruşturma başlatmış ve soruşturmalara sadece üçü hakkında dava açmıştır. Geri kalanların akıbeti belirsizdir. Mitzvah soruşturmaları olarak adlandırılan ve askerlerin bireysel olarak yasaları ihlal ettiği soruşturmalar çoğu soruşturmadan önemli görülmektedir ancak bu soruşturmalarda da ateş açma talimatının kimden alındığı, yetkilerin ne olduğu ve kapsamın ne olduğu gibi temel sorular hiçbir tarafça sorulmamıştır. Bireysel askerlerin yasayı ihlal ettiği iddia edilen, operasyonda üst düzey askerî kademe ve siyasi kademe tarafından neyin meşru bir hedef olduğunu belirleyen politikalara dair sorular da görmezden gelinerek hiçbir tarafça incelenmemiştir. Goldstone'un, İsrail'in bu konuda övgüyü hak ettiği iddiası sorgulanmaktadır (B'Tselem, 2011).

Goldstone'un görüş değişikliği İsrail tarafından memnuniyetle karşılanmış ve Goldstone İsrail'e davet edilmiştir. Ancak bu tavır, B'Tselem ve bazı medya kuruluşları tarafından şüpheyile karşılanmıştır. Sebebi ise Goldstone'un, İsrail'in Hamas'tan farklı olarak sivilleri öldürmeyi amaçlayan hedeflerde bulunmadığını söylemesidir. Bunu sevindirici karşılamışlar ancak yeterli bulmamışlardır. İsrail'in demokratik ülke olduğuna dair iddiası varsa sevinmekten fazlasını talep etmesi gerektiğini düşünmüşlerdir (B'Tselem, 2011). İsrail Başbakanı Netanyahu, Kültür Bakanı Livnat ve İçişleri Bakanı Eli Yishai, İsrail basınının bu eleştirilerinin ardından Goldstone'un görüşlerini değiştirdiğini sadece basın makalesi ile değil, BM'de de söylemesi ve BM Raporunu da iptal etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Goldstone ise raporun bazı sonuçlarından pişmanlık duysa da iptal edilmesini istemediğini ve İsrail'in daveti için mutluluk duyduğunu söylemiştir. Goldstone raporun yeniden incelenmesine gerek olmadığını ve böyle bir incelemenin de farklı sonuçlara yol açmayacağını belirtmiştir. İsrail'in kasıtlı olarak insan haklarını ihlal etmesi sadece kendisi için netleşen bir durum olduğunu ve bu durumun rapordaki sonuçlarda bir değişikliğe yol açmayacağını söylemiştir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi de raporu kabul edilebilir olarak değerlendirmeye devam edeceklerini, Goldstone'un açıklamalarını yeniden değerlendirme için bir sebep olarak görmediklerini belirten açıklama yapmıştır (Cohen, 2011).

Goldstone, makalesinde hem İsrail hem Hamas'ın savaş suçu işlediğini ve insanlığa karşı suçların kanıtlandığını belirtmiştir. Hamas'ın roket saldırılarının kasıtlı ve ayırım gözetmeden yapıldığı, İsrail'in ise sivilleri kasıtlı hedef aldığına dair kanıtların eksik olduğu vurgulanmıştır. İsrail ordusunun ve BM komisyonunun soruşturmalarına dayanarak,

askerlerin bireysel hatalarından kaynaklanan sivillere zarar verme olayları olduğuna dikkat çekmiştir. En ciddi vaka olarak al-Samouni ailesinin evine yapılan saldırıyı göstermiş ve bu saldırının insansız hava aracı görüntülerinin hatalı yorumlanmasına bağlı olduğunu belirtmiştir. Saldırı emrini veren komutanın soruşturma altında olduğunu ifade etmiştir. Soruşturmanın uzun sürmesinden dolayı hayal kırıklığı duyduğunu, komutanın ihmali tespit edilirse İsrail'in uygun önlemi alacağından emin olduğunu söylemiştir (Goldstone, 2011).

Goldstone'un iki sene sonra görüşünü değiştirmesi kamuoyu tarafından şüpheli görülmektedir. Sivillerin kasıtlı hedef alınmadığına örnek olarak gösterdiği al-Samouni ailesine saldırıda İsrailli komutanın görüntüleri hatalı yorumladığını söylerken “görünüşe göre” ifadesini kullanmıştır ve iddiasına göre soruşturma iki yıldır devam etmektedir; dolayısıyla hatalı yorumlanmada da kesinlik yoktur. İhmal tespit edildiği takdirde de İsrail'in komutana yaptırım uygulayacağından “emin” olması da sorgulanmaktadır. Goldstone'un, makalesinde BM Raporu'nun tersi görüşlerde olması, görüşünü Gazzeli halktan ziyade Hamas'ın yaptığı iddia edilen eylemlere ve İsrail'in savunmalarına çevirmesi görüşleri hakkında tereddütte düşürmektedir (Goldstone, 2011).

BM raporu, İsrail'in sivilleri doğrudan hedef aldığı 11 olayı incelemiş ve geçerli askeri hedef bulunmadığını raporlamıştır. Al-Samouni ailesine yapılan saldırı da 11 olay soruşturmasının içerisinde yer almaktadır. BM Raporundaki araştırmalarda, Gazze'nin güneyinde sivillerin beyaz bayrak sallarken vuruldukları iddiası da yer almaktadır. Komisyon bulguları, saldırıların İsrail'in kontrolü altında gerçekleştiğini ve yaralıların ambulansla tahliyesine izin verilmemesinin de sivillerin hedef alındığına dair delil olduğunu göstermektedir. Goldstone'un yalnızca al-Samouni olayıyla ilgilenip diğer 10 olayı göz ardı ederek İsrail'in sivilleri hedef almadığını söylemesi çelişkili bulunmuştur (Assembly, 2009).

6. Uluslararası İnsancıl Hukuk ve 2008–2009 Gazze Çatışması

Uluslararası insancıl hukuk; silahlı çatışmalarda sivilleri, yaralıları ve çatışmaya katılmayanları korumayı amaçlayan bir hukuk dalıdır. 1949 tarihli dört Cenevre Sözleşmesi ile 1977 ve 2005 tarihli ek protokoller bu hukukun temelini oluşturmaktadır (Komitesi, 2015). 1977 Protokolleri ve 1907 Lahey Düzenlemeleri, savaş sırasında kullanılabilecek yöntem ve araçlara dair düzenlemeleri içerir (Oswald, 2009).

1925 tarihli Cenevre Protokolü kimyasal silahları, 1980 Konvansiyonel Silahlar Sözleşmesi bazı konvansiyonel silahları ve 1997 Ottawa Sözleşmesi anti-personel mayınları

yasaklamaktadır. Tüm bu düzenlemeler, çatışmalarda savaş dışı kalanlara insan onuruna uygun muamele yapılmasını öngörmektedir. Cenevre Sözleşmeleri'nin ortak 3. maddesi, Uluslararası Kıızıl Haç Komitesi'ne uluslararası olmayan çatışmalarda da yardım yetkisi vermektedir (מדינת ישראל, t.y.). Savaş hukukunun temel ilkeleri; ayırım, orantılılık ve askeri gerekliliktir. Sivillerin hedef alınması yasaktır; bu koruma yalnızca sivillerin doğrudan çatışmalara katılması durumunda geçici olarak ortadan kalkar (Oswald, 2009). Ayrıca, askeri olmayan nesneler (evler, okullar, hastaneler) ve sivil halkı hedef alan misillemeler de yasaktır. Ayırım gözetmeyen saldırılar, hangi silah ya da yöntemle yapılırsa yapılsın uluslararası hukuka aykırı kabul edilir (Oswald, 2009).

Kentsel alanlarda çatışma tamamen yasaklanmamıştır ancak sivillerin zarar görmemesi için azami dikkat gerekmektedir. Sivillerin canlı kalkan olarak kullanılması, yoğun nüfuslu alanlara kasıtlı saldırılar ve misilleme amaçlı güç kullanımı açıkça savaş suçu sayılmaktadır. Bu tür suçları işleyen kişiler, yalnızca emir verenler değil, suçun işlenmesine göz yuman ya da engellemeyen askeri liderler de dâhil olmak üzere cezai sorumluluk taşımaktadır (Oswald, 2009).

2009 yılında B'Tselem ve sekiz İsraili STK, İsrail'in Gazze operasyonunda uluslararası insancıl hukuku ihlal ettiğini duyurmuştur. Ancak NGO Monitor, bu STK'ların askeri yeterliliklerinin bulunmadığını ileri sürerek iddiaları reddetmiştir (Monitor, 2009). B'Tselem'e göre, Gazze'deki polis akademisinin bombalanması sonucu 42 kişi hayatını kaybetmiş ve sivil hedeflere yönelik saldırılar ayırım ilkesine aykırı şekilde gerçekleşmiştir. Çocukların, kadınların ve beyaz bayrak taşıyan sivillerin hedef alınması da ciddi ihlaller arasında gösterilmiştir (Monitor, 2009). İngiliz avukat Daniel Machover, İsrail yetkililerinin Cenevre Sözleşmesi'ni ihlal ettikleri gerekçesiyle İngiltere'ye yaptıkları ziyaretlerde tutuklanabileceklerini belirtmiş; dönemin İsrail Savunma Bakanı Ehud Barak dokunulmazlık sayesinde tutuklanmaktan kurtulmuştur. Ancak İsrail Genelkurmay Başkanı Moshe Ya'alon ziyaretini iptal etmiştir (Black, 2009). Goldstone Raporu'nun ardından evrensel yargı yetkisi güçlendirilmiş ve suçların yerel olarak cezalandırılmaması hâlinde diğer ülkelerin devreye girmesi çağrısında bulunulmuştur. İsrail güvenlik yetkililerinden bazıları, Hollanda ve İspanya gibi ülkelerde tutuklama tehdidi ile karşı karşıya kalmıştır (Black, 2009).

2008 Aralık – 2009 Ocak tarihleri arasında gerçekleştirilen Kurşun Dökme Operasyonu, başta siviller olmak üzere ciddi can kayıplarına ve büyük çaplı yıkıma yol açmıştır. Ancak operasyon süresince öldürülen ya da yaralanan kişilerin sayısı ve niteliği konusunda farklı kaynaklar arasında belirgin uyuşmazlıklar söz konusudur. Uluslararası ve yerel raporlara göre,

çatışmalarda yaklaşık 1200 ila 1400 Filistinli sivilin hayatını kaybettiği, yaklaşık 5300 kişinin ise yaralandığı ifade edilmektedir. Filistin İnsan Hakları Merkezi (PCHR) verilerine göre, hayatını kaybedenlerin 236'sı silahlı savaşçı, 255'i sivil polis, 926'sı ise doğrudan sivildir (Council, 2009). Buna karşılık, İsrail İstihbarat Araştırma Departmanı, öldürülenlerin en az 709'unun savaşçı olduğunu belirtmektedir. Ancak bu sayı, uluslararası hukuka göre sivil kabul edilen polis memurlarını da içermektedir (Council, 2009). İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF) ise öldürülen Filistinliler arasında 89'u çocuk ve 49'u kadın olmak üzere toplam 295 kişinin savaşçı olduğunu bildirmiştir (Council, 2009).

İsrail tarafında ise toplamda 10 asker (4'ü dost ateşiyle) hayatını kaybetmiş, 336 asker yaralanmıştır. Ek olarak, 4 İsrailli sivil ölmüş ve 182 sivil yaralanmıştır. İsrail kaynakları, Filistinli grupların saldırıları sonucu 571 roket ve 205 havan topunun İsrail topraklarına isabet ettiğini ve özellikle Aşkelon bölgesine yönelik saldırıların ardından 122.000 nüfuslu kentte yaklaşık %40'lık bir tahliye yaşandığını bildirmiştir (Council, 2009).

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), her bir olayın uluslararası insancıl hukuka uygunluğunu değerlendirme konumunda olmadığını belirtmiştir. Ancak OHCHR, İsrail'in uluslararası hukuka göre korunması gereken pek çok yapıya zarar verdiğini de vurgulamıştır. Bunlar arasında Filistin Yasama Konseyi, Dışişleri ve Adalet Bakanlığı binaları, polis karakolları, hapishaneler, üniversiteler, okullar (BM okulları dahil), hastaneler, camiler, iş yerleri ve yaklaşık 21.000 özel konut bulunmaktadır (Council, 2009).

Hamas'ın ise bu dönemdeki olası ihlallerine yönelik herhangi bir etkili iç soruşturma yürütmediği gözlemlenmiştir. Buna karşın, İsrail Askeri Başsavcılığı'na çatışmalarla ilgili 510 suç duyurusu ulaşmış, yalnızca 52'si resmi dosyaya dönüştürülmüş, bu dosyalardan sadece dört dava sonuçlandırılmıştır. Bu davalarda verilen en ağır ceza, bir askerin kredi kartı çalması nedeniyle aldığı 7,5 ay hapis cezası olmuştur (OCHA, 2017; האדום, 2017). Ayrıca, İsrail Savunma Bakanlığı'na Filistinli mağdurlar adına 1456 tazminat başvurusu yapılmış, bu başvuruların yalnızca 620'si İsrail mahkemelerinde davaya dönüşmüştür. Ancak sadece üç davada toplam beş kişiye tazminat ödenmesine karar verilmiş, diğer dosyaların çoğu yasal engeller, usul sorunları ve mahkemeye erişim güçlükleri gerekçe gösterilerek reddedilmiştir (OCHA, 2017; האדום, 2017). Bu tablo, uluslararası kamuoyunda cezasızlık olgusuna yönelik endişeleri artırmış ve özellikle İsrail'in iç denetim mekanizmalarının yeterliliği konusunda ciddi soru işaretleri doğurmuştur.

Savaş sonrası cezai süreçlerin yetersizliği ve adaletin tesis edilemediği yönünde eleştirilere yol açmıştır. Filistinliler adına yapılan tazminat başvurularının çok azı kabul edilmiştir. İsrail Ordusu mensuplarına yönelik soruşturmaların yalnızca dört tanesi sonuçlanmış, ciddi suçlamalara rağmen ağır cezalar verilmemiştir(OCHA, 2017; הָאָדוּם, 2017).

7. Sonuç

Bu makalede İsrail ve Filistin arasında 2008-2009 yıllarında gerçekleşen abluka ve Dökme Kurşun Operasyonu'nun Birleşmiş Milletler Komisyonu tarafından ele alınması ve hukuki boyutları analiz edilmeye çalışılmıştır. İsrail ve Filistin arasındaki çatışmalar, yalnızca Gazze şehrinin toprak bütünlüğünü veya coğrafi konumunu elde etmenin ötesinde daha derin anlamlar taşımaktadır. Gazze şehri üzerindeki savaşlar sadece maddesel bir istek olarak kalmayarak bir kimlik savaşı haline gelmiştir. Filistinli halk, topraklarının işgal edildiğini ve her ne olursa olsun bu toprakları bırakmayıp varlıklarını ilelebet sürdürmeyi düşünürken İsrail de kendi halkının ve topraklarının güvenliğini savunmaya çalıştığını iddia etmektedir.

İsrail, Hamas tarafından meşruiyetinin tehlikeye atıldığı gerekçeleriyle Hamas'ın yönetiminde olan Gazze'ye önce abluka uygulamış daha sonra da Filistinli silahlı grupların kendisine saldırılar düzenlediğini iddia ederek operasyon düzenlemiştir. Konuyu ele alan pek çok uzman, İsrail'in Gazze şehrine yaptığı ablukayı ve Dökme Kurşun Operasyonunu, uluslararası insancıl hukuk kurallarına göre haklı gösterecek hukuki ve siyasi bir durumun olmadığını ortaya koymaktadır. Taraflar arasında silahlı çatışma olduğu düşünülse dahi abluka uygulamasından bahsedilirken orantılılık olması gerektiğine vurgu yapılmaktadır ve İsrail'in orantılı davranmadığı Birleşmiş Milletler Komisyonu'nun bulguları doğrultusunda görülmektedir. Birleşmiş Milletler raporuna göre İsrail, sivillerin günlük ihtiyaçlarını karşıladığı ve askerî amaçla kullanılmayan tüketim malzemeleri başta olmak üzere ibadethane, hastane, Birleşmiş Milletler'e bağlı okulları ve sivillerin bulunduğu sivil binaları hedefleyerek orantılılığı Dökme Kurşun Operasyonu'nda da ihlal etmiştir. İsrail'in Gazze'de sivil binaları da hedef alarak şehri tamamen hayalet bir şehre çevirmesi de yerleşimci politikasını Gazze'de inşa etmek istediğini göstermektedir.

İsrail, Gazze'de bulunan Filistinli silahlı grupları hedef almak amacıyla Dökme Kurşun Operasyonu'nu düzenlemiştir ancak rapor sonuçları farklı olmuştur. Savaşta hem sivil binalar hem de sivil insanlar hedeflenmiş, birçok aile dağılmış, çocuklar anne babasız, anne babalar da çocuksuz kalmıştır. İsrail'in hedeflediği gibi Hamas ortadan kalkmamıştır. Rapor sonucunda da İsrail'e karşı hukuki yaptırım uygulanmamıştır. Yaptırımın aksine komisyon

başkanı Goldstone, rapordan iki sene sonra görüşünü değiştirerek İsrail'i haklı çıkartmak amacıyla makale yayınlamıştır. Rapordaki bulgulara rağmen bazı olaylarda İsrail'in yanlışlıkla yaptığını bazı olaylarda da sorumluların bireysel olarak İsraili askerler olduğunu söylemiştir. Goldstone, İsrail ordusunun yayınladığı soruşturmalara ve BM raporundaki soruşturmalara göre, İsrail ordusunun askerlerinin bireysel olarak dâhil olduğu olaylarda dahi sivillerin kasıtlı olarak hedef alınmadığını gösterdiğini söyleyerek bu konuda görüşünü değiştirmiştir. Bu değişimler ile beraber soruşturmanın gerçekleri yansıtmadaki tutarlılığı ve güvenilirliği tartışmalıdır. İsrail'in soruşturmalarını ve cezalandırmalarını takdir ettiğini söylemiştir ancak İsrail'in operasyona dair soruşturma sayısı 52, dava sayısı 3'tür. Goldstone, yalnızca bir makale ile herhangi bir kanıt olmadan görüşünü değiştirdiğini duyurmuştur. BM Raporunda en az 40 olayla ilgili soruşturma gerçekleşmiştir. İsrail'in sivilleri hedef aldığı ve ablukayı orantılı yapmamış olması da en az 40 soruşturma bulguları kapsamında beyan edilmiştir. Goldstone ise makalesinde yalnızca bir olayın yanlış değerlendirmesini örnek göstererek genel ifadelerle görüşünü değiştirdiğini belirtmiştir. Goldstone'un İsrail'i haklı çıkartırken makalesini herhangi bir kanıt ya da bulguya dayandırmaması, heyetten yalnızca Goldstone'un görüş değiştirmesi ve İsrail tarafından BM Raporu sonrasında kendisine uygulanan boykotların da olması sebebiyle makalesinin güvenilirliği ve doğruluğu tartışmalıdır. Goldstone, pişmanlığını belirttiği makalesine “Şu an bildiklerimi o zaman bilseydim Goldstone Raporu farklı bir belge olurdu.” ifadeleriyle başlayarak bu doğrultuda yeni ve raporla tamamen farklı değerlendirmeler yapmış olmasına rağmen İsrail'in raporun değiştirilmesine yönelik taleplerine olumlu yanıt vermemiştir. BM Raporunun sonuçlarından pişmanlık duysa da iptal edilmesini istememesi de Goldstone'un bu konudaki değerlendirmelerinin çelişkilerle dolu olduğunu düşündürmektedir.

Bu çerçevede, Birleşmiş Milletler'in Gazze İhtilafına ilişkin yaptığı soruşturmalarından, duruşmalarından ve sonuçlandırmalarından elde edilen tüm bulguları kamuoyuyla paylaşması komisyonun ve raporun güvenilirliğini sağlamaktadır. Hukuki boyutları sonucunda Birleşmiş Milletler' e üye devletler tarafından ortak bir yaptırım uygulanmamış olması da tüm bulguları kâğıt üzerinde bırakmıştır. Yaptırımların uygulanmaması bundan sonraki süreçte İsrail için güven kaynağı olmuştur. 7 Ekim 2023'te başlayıp bir yıldan fazla sürerek en az 43 bin kişinin hayatını kaybetmesine sebep olan Demir Kılıçlar Operasyonu da bu duruma örnektir. Bu operasyonda da siviller, hastaneler ve okullar hedef alınmıştır. İsrail'in tüm bulgular sonucundaki hatalarına rağmen herhangi bir yaptırımın uygulanmaması, hatalarına devam

etmesine yol açmaktadır.

Sonuç olarak, İsrail ve Filistin arasındaki çatışmaların başlangıcı asırlar öncesine dayanmaktadır ancak sonlanması günümüzde de gerçekleşmemiştir. İki ülke arasındaki diplomatik çözüm çabalarının örneklerine tarihte rastlamak mümkündür ancak çözüm çabaları hayata geçirilebilirse bölgedeki çatışmalar sonlanabilecektir. Bu doğrultuda, uluslararası insan hakları savunucularının, sivil toplum kuruluşlarının ve uluslararası kuruluşlar başta olmak üzere tüm dünya halklarının iş birliğiyle hareket etmesi önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Abdul-Ahad, G. (2009). Why Children are the First Casualties of War in Gaza. The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2009/jan/15/gaza-bombing-israel-war> (20.11.2024)
- Abu-Amr, Z. (1994). Islamic Fundamentalism in the West Bank and Gaza: Muslim Brotherhood and Islamic Jihad. Indiana University Press.
- Altun, T. (2023). Antisemitizmin Kaynağı Avrupa, Yahudileri Soykırım Öncesinde de Ezdi. Anadolu Ajansı- Ayrımcılık Hattı: <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/antisemitizmin-kaynagi-avrupa-yahudileri-soykirim-oncesinde-de-ezdi/1818635> (11.02.2025)
- Alhalayqa, I. (2018). Hamas'ın Yeni Medya Kullanım Pratikleri: Hedef Kitleler ve İçerikler. Ankara Üniversitesi Doctoral Dissertation.
- Arsava, P. D. (2015). Uluslararası Hukuk ve BM Teşkilatındaki Değişimler. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 5, 115-130. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/155577> (07.01.2025)
- Assembly, U. N. (2009). United Nations General Assembly. (H. R. Council, Düzenleyen) Human Rights In Palestine and Other Occupied Arab Territories: Report of the United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict: <https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/a-hrc-12-48.pdf> (21.11.2024)
- Aziz, M. (2007). An Analysis of Print Media Coverage of the Palestinian-Israeli Conflict During the Second Israeli Invasion of Lebanon in 2006. Clemson University. https://open.clemson.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1079&context=all_theses (16.11.224)

- Babahanoğlu, V. (2024). Israel's "Settler" Policy and its Repercussions on Palestine: Gaza Attacks. *The International Journal of Economic and Social Research*, 2(1), 175-196.
- Bakanlığı, İsrail Milli Güvenlik (ישראל, א.ה.). (2023). Milli Güvenlik Bakanlığı (לאומי לביטחון) (המשרד אודות). https://www.gov.il/he/pages/about_the_ministry (23.12.2024)
- Balcı, A. (2011). Filistin 2009. M. A. Kemal İNAT içinde, Ortadoğu Yıllığı 2009 (s. 97-125). İstanbul: Küre Yayınları.
- Bartal, S. (2015). *Jihad in Palestine: Political Islam and the Israeli-Palestinian Conflict*. Routledge.
- Baylis, J. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı. *Uluslararası İlişkiler*, 5(18), 69-85.
- Bohbot, E. (בוהבוט, א.). (2010). Bir Asker Dökme Kurşun Operasyonu'nda Bir Filistinliyi Öldürmekle Suçlanacak (חייל יואשם בהריגת פלסטינית במבצע עופרת יצוקה).
- Bozarslan, H. (2021). *Ortadoğu: Bir Şiddet Tarih*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- B'Tselem (בצלם). (2011). Goldstone: O Zaman ve Şimdi (והיום אז גולדסטון). B'Tselem (בצלם)-İsrail Bölgelerindeki İnsan Hakları Bilgi Merkezi (בשטחים אדם לזכויות ישראל המידע) (<https://www.btselem.org/hebrew/node/120752>) (מרכז) (28.11.2024)
- Chassay C. (2009). Under Attack: How Medics Died Trying to Help Gaza's Casualties.. *The Guardian*: <https://www.theguardian.com/world/2009/mar/23/gaza-war-crimes-medics> (20.11.2024)
- Cohen, Ş. (כהן, ש.). (2011). Goldstone: Raporu İptal Etmiyorum (גולדסטון: רaporu İptal Etmiyorum) (ח"הדו את מבטל לא: <https://www.inn.co.il/news/217957>) (ערוץ 7) (02.01.2025)
- Conflict, U. N. (2009). 28 June 2009, Gaza City Morning Session. Gaza City: United Nations Human Rights Council. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/HRCouncil/SpecialSession/Session9/Transcript28062009AM.doc> (17.12.2024)
- Conflict, U. N. (2009). United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict Report. Gaza City: United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/HRCouncil/SpecialSession/Session9/Transcript28062009PM.doc> (19.12.2024)

- Council, H. R. (2009). Human Rights In Palestine and Other Occupied Arab Territories: Report of the United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict. Human Rights Council, Part Five: Conclusions and Recommendations. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g09/158/36/pdf/g0915836.pdf> (30.12.2024)
- Council, U. N. (2009). United Nations Fact Finding Mission on the Gaza Conflict. United Nations Human Rights Council: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/special-sessions/session9/fact-finding-mission> (17.12.2024)
- Cross, I. C. (2012). The Geneva Conventions Of 12 August 1949. The Geneva Conventions Of 12 August 1949. <https://www.icrc.org/sites/default/files/external/doc/en/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf> (30.12.2024)
- Cordesman, A. H. (2009). The Gaza War. Center for Strategic and International Studies, 1-92.
- Çınar, A. (2017). Yahudiliğin Ata Yakup ve Şeriat Algısı Işığında Medineli Müslümanlar ve Yahudiler Arasındaki Nesih Tartışması. Dîvân Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi, 22(43), 89-121. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/370477> (10.02.2025)
- Çinkara, G. (2024). Filistin’de İslami Hareketin Siyasallaşması: Hamas (1946-2024). Ombudsman Akademik, (Özel Sayı 2), 163-194.
- Esposito, M. K. (2008). Quarterly Update on Conflict and Diplomacy: 16 November 2007—15 February 2008. Journal of Palestine Studies, 37(3), 125-163.
- Filiu, J.-P. (2012). Les Fondements Historiques du Hamas à Gaza (1946-1987). Vingtième Siècle. Revue d'Histoire, 115, 3-14.
- Fox, D. (פוקס, ד). (2015). Yeni İsrail Fonu Kuruluşlarının Goldstone Raporu Üzerindeki Etkisi (גולדסטון ח"ד על לישראל החדשה הקרן ארגוני של השפעתם). Siyonist Bir Toplum Kuruluyor: Eğer İstersen (תרצו אם - ציונית חברה בונים). <https://imti.org.il/53257/#gsc.tab=0> (02.01.2025)
- Gisha, ה.ה. (2009). Israeli Human Rights Groups to Defense Minister - Stop Draining Gaza of Fuel and Electricity. Tel Aviv, İsrail: המרכז המשפטי לחופש התנועה - GİSHA. המרכז המשפטי לחופש התנועה - GİSHA: <https://www.gisha.org/UserFiles/File/Press%20Materials/HR%20groups%20-%20resumption%20of%20gaza%20fuel%20supplies%201-1-09%20-%20online%20version.pdf> (05.11.2024)
- Goldstone, R. (2011). Reconsidering the Goldstone Report on Israel and war crimes. The Washington Post: <https://www.washingtonpost.com/opinions/reconsidering-the->

goldstone-report-on-israel-and-war-crimes/2011/04/01/AFg111JC_story.html
(21.11.2024)

- Halevi, D.Y. (הלוי, ד.). (2009). Gazze Savaşı Gerçeğini Engellemek: Goldstone Komisyonu Nasıl Hafife Alındı? Hamas'ın Filistinli Sivillere Tehdidi? כיצד זלזלו בוועדת גולדסטון? Hamas'ın Filistinli Sivillere Tehdidi? tarihinde tarihinde 2024 ,11 12 .(הכחשת המציאות של מלחמת עזה:). Kudüs Kamu ve Devlet İşleri Merkezi (מרכז ירושלים לענייני ציבור ומדינה) <https://jcpa.org/article/blocking-the-truth-of-the-gaza-war/>
- Hamsici, M. (2023). Filistinli örgütler ve aralarındaki farklar: El Fetih, Hamas, İslami Cihad, FHKC ve diğer gruplar hakkında neler biliniyor? 02 12, 2025 tarihinde BBC NEWS: <https://www.bbc.com/turkce/articles/c0x63nql1wyo>
- IDF, M.A. (צה"ל, מ. א.). (2017) Dökme Kurşun Operasyonu (יצוקה עופרת מבצע). Savaşlar ve Operasyonlar (ומבצעים מלחמות) <https://www.idf.il/en/mini-sites/wars-and-operations/operation-cast-lead/> (21.11.2024)
- Journal, J. (2011). S. African group seeking Livni's arrest on 'war crimes'. JEWISH JOURNAL: <https://jewishjournal.com/news/worldwide/86900/> (30.12.2024)
- Karaman, M. L. (2019). Siyonizm. 02 11, 2025 tarihinde TDV İslâm Ansiklopedisi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/siyonizm>
- Kemiksiz, N. N. (2018). Arap-İsrail Sorunu ve Bölgesel Yansımaları. JOURNAL OF AWARENESS, 127-144.
- McCarthy, J. (1990). The Population of Palestine: Population History and Statistics of the Late Ottoman Period and the Mandate (10-13). Columbia University Press.
- Memiş, P. D. (2011). Eskiçağda Filistin ve Filistinliler. Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi, 7(2), 1-11.
- Moore, J. N. (2014). The Arab-Israeli Conflict, Volume IV, Part II: The Difficult Search for Peace (1975-1988). Princeton University Press.
- OCHA. (הכבוש, מ. ה.). (2017). Gazze'deki 2008-2009 Savaşından Sekiz Yıl Sonra "(Dökme Kurşun)" Adaleti Tüketmedeki Başarısızlık Devam Ediyor (שמונה שנים אחרי מעשי (האיבה בשנת 2009-2008 בעזה ("עופרת יצוקה"): אי-מיצוי הדין נמשך משרד האו"ם) (OCHA) Birleşmiş Milletler İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (topraklarında

הכבוש הפלסטיני בשטח הומניטריים עניינים (לתיאום):

<https://www.ochaopt.org/he/content/2009-2008> (Erişim Tarihi: 16.12.2024)

- Özgen, C. (2023). Yom Kippur 2.0: Askerî Düzlemde İsrail Hamas Savaşı'na Dair İlk Gözlemler. Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 9(2), 105-124. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3582422>
- Roy, S. (2014). Hamas and Civil Society in Gaza: Engaging the Islamist Social Sector. Princeton University Press.
- Pomeranz, M. (פומרנץ, מ.) (2010). Dökme Kurşundan Sonra: Goldstone Raporunun Ana Tavsiyeleri- Sırada Ne Var? ה גולדסטון " יעיקר המלצות דו " ח גולדסטון. İsrail Sivil Haklar Derneği האגודה לזכויות האזרח בישראל <https://law.acri.org.il/pdf/oferet-Goldstone-Jan2010.pdf> (30.12.2024)
- Scott Burchill, A. L. (2012). Theories of International Relations (7 b.). (A. A. Muhammed A. Ağcan, Çev.) İstanbul: Küre Yayınları.
- Shaffer, G. (2018). Legal Realism and International Law. UC Irvine School of Law Research Paper. (07.01.2025)
- Shlaim, A. (2005). The Balfour Declaration and Its Consequences . Yet More Adventures with Britannia: Personalities, Politics and Culture in Britain, 251-270.
- Territories, T. I. (2009). B'Tselem's Investigation of Fatalities in Operation Cast Lead. B'Tselem: https://www.btselem.org/download/20090909_cast_lead_fatalities_eng.pdf (08.10.2024)
- Topal, A. H. (2008). 27 Aralık 2008 –18 Ocak 2009 Gazze Saldırısı ve Uluslararası Ceza Hukuku. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(1), 1091-1112. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789751>
- Topal, A. H. (2012). İsrail'in Gazze Ablukası ve Mavi Marmara Saldırısı. Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 32(1), 103-154.
- Ünal, G. (2024). Devletlerin Uluslararası Antlaşmalardan Kaynaklanan Yükümlülüklerinin Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın Üstünlük Koşulu Bağlamında Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 73(3), 1679-1707. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3863572> (10.02.2025)
- Watch, H. R. (2010). "I Lost Everything" : Israel's Unlawful Destruction of Property During Operation Cast Lead. Human Rights Watch: <https://www.hrw.org/report/2010/05/13/i->

lost-everything/israels-unlawful-destruction-property-during-operation-cast-lead#
(08.10.2024)

Yüksel, Y. D. (2016). İsrail'in Dış Politikasını Anlamak: Tevrat, “On Emir”, “Vadedilmiş Topraklar” ve Üstünlük. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(1), 335-352.

Yazarların Katkı Oranı

Yazarlar çalışmaya eşit katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedirler.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu makale insan veya hayvanlar ile ilgili etik onay gerektiren herhangi bir araştırma içermemektedir.